

blevet berørt, og hvorom den Taler, som nys havde Ordet, med stor Bestemthed har sagt, at han fandt sig fuldkommen besøiet til at vedblive den Paastand, han under den tidligere Forhandling havde fremsat, at de danske Lehn og Stamhuse vare oprettede tildeels til Gavn og for de dem betroede Bønder. Jeg for min Deel vilde ønske, til Ære for de danske Regenter, fra hvem Lehns- og Stamhuusvæsenet har sin Oprindelse, at det var saa, men jeg maa tilstaae, jeg kan desværre ikke til Ære for hine Regenter og til en lysere Opfatning af en Deel af den danske Historie indrømme, at det er saa. Da jeg forrige Gang hørte den ærede Taler udvikle denne Sag, forekom det mig af hans Uttringer, at han ikke var i Christian den Femtes Periode, men dybt inde i den tidligere Middelalder, thi han talte om en Tid, da Bonden frivilligt, for at søge Beskyttelse, hengav sig under de Mægtigere, under hvem de kunde finde denne Beskyttelse, fordi Kongen ikke vovede at røre saaledes ved de Mægtige, som de vovede ved de Simple; men de danske Lehn og Stamhuse, og navnlig Lehnene, have deres Oprindelse fra Christian den Femte, og jeg veed ikke, at der derved, at disse Lehn bleve oprettede, har været taget et almindeligt Hensyn til Bøndestanden, som man vel kunde ønske, der havde været taget. Derom skal man eftersee de Documenter, hvori den daværende Regjering har udtalt sig om denne Sag i Almindelighed; det er Grevernes og Friherrernes Privilegier af 1671, og naar man læser dem igjennem, saa vil man finde, at der oprettedes en Lehnsherrestand til at forhøje Kronens Glands, og der sørgedes meget for, at disse Grever og Friherrer kunde vedligeholde, som det heed, den „lustre,“ som deres Familier skulde have, men der siges om disse Lehnsgrævers Forhold til Bønderne ikke Andet, end at de skulde have Hals og Haand over deres Bønder (Tscherning: Dg Pligter). Om Pligter staaer der Intet. Der er sagt idag, at det var en politisk Institution, og altsaa maatte det være til Gavn for Bønderne. Ja, naar man saaledes vil argumentere fra, hvad der burde have været Tilfældet til det, der har været Tilfældet, saa var denne Argumentation rigtig, men en saadan Bevistførelse gjælder

ikke paa noget Sted; lader os derfor holde os til, hvad Bønderne efter Forholdet, saaledes som det i Tidernes Løb har udviklet sig, have havt, og derimod vil jeg ikke sige det Mindste, men lader os ikke begrunde vor Sætning i Nutiden med saadanne Forvanskninger af vor Historie, lader os ikke sige, at det, vi ansee for Ret nu, har været anset for Ret i en Tid, som havde andre Anskuelser, end vi nu have, i en Tid, hvis Anskuelser vi ikke kunne binde os til, og derfor maae vi vedkjende os, at den kan have stræbt efter noget ganske Andet end det, vi stræbe efter.

Tscherning: Maa jeg bede om Ordet, for at gjøre en personlig Bemærkning.

Formanden: Den ærede Rigsdagsgmand har Ordet, for at gjøre en personlig Bemærkning.

Tscherning: Jeg vilde blot sige, at der ligger et Erectionspatent for den ærede Taler, som jeg vil bede ham at oplæse. (Cultusministeren: Biskop er det sleet i enkelte Erectionspatenter, men det er ingen Regel.) Forresten maa jeg bemærke, at Lovgivningen fra den Tid paalægger de bestemteste Regler for, hvorledes der skal sørges for Bønderne paa de kongelige Godser i alle de Tilfælde, hvor de ere i Trang og Forlegenhed.

Justitsministeren: Ja, det er noget vanskeligt, efterat Forhandlingerne allerede ere saa langt fremskredne, og næsten alle Argumenter, baade paa den ene og paa den anden Side ikke alene ere fremhævede, men, som den næstsidste ærede Taler sagde, idetmindste to eller flere Gange fremhævede, da at tage Ordet, men jeg troer dog, at jeg fyllder baade den Stilling, hvori jeg staaer til Lehnene, og Sagen i sig selv, som jeg ønsker en god Fremgang, at søie endnu nogle Ord til den allerede stedfundne Discussion. — Jeg behøver ikke at gaae tilbage til det, der er fremhævet som et Hovedpunkt i denne Sag, det nemlig, om det kan antages, at ligge i Erectionerne for flere Lehn og Stamhuse, at disse ere sleet idetmindste ligesaavel til Lærv for Bøndestanden som til Lærv for den Familie, for hvilke de nærmest indstiftedes; jeg behøver ikke dette, siger jeg, thi jeg troer, at man nu maa an-